

MYSZYNIEC מישיניץ

יישוב המצוי בין יערות, שהוקם במחצית המאה הי"ז על ידי מסדר הישועים, קיבל זכויות עירוניות ב-1798, כבר לאחר החלוקה השלישית של קהיליית שני העמים (שמה הרשמי של פולין באותה התקופה) על ידי הכובש הפרוסי. היהודים הראשונים התיישבו במישיניץ במאה הי"ח, ייתכן והגיעו מצדו השני של הגבול הפרוסי שנמצא לא הרחק. ביקור בדיקה של הבישוף המקומי ב-1774 הצביע על כך שבאיזור כנסייתי זה חיו 23 יהודים, והם היוו רק כ-0,5 אחוז מכלל האוכלוסיה.

התקנות הסובלניות ליהודים של הממשל החדש עודדו אותם להתיישב באיזור המזרחי החדש של פרוסיה. לעומת זאת, המדיניות של שלטונות דוכסות ווארשה ומלכות פולין (הממלכה הקונגרסאית) שמה לה למטרה לרכז את האוכלוסיה היהודית בערים ומעברה מהכפר. תוצאה של פעולות אלה הייתה עלייה משמעותית של מספר היהודים בעיירות כמו מישיניץ. בשנת 1808 היהודים היו יותר מ-7 אחוזים מתושבי העיר, ו-19 שנה מאוחר יותר בעיר עצמה הגוררו כבר 350 יהודים (30 אחוזים מכלל האוכלוסיה). במחצית המאה הי"ט התקיימה כאן כבר קהילה יהודית מאורגנת היטב, וחבריה היו תחת פיקוחם של שלטונות הקהילה היהודית באוסטרולנקה, שם הם ביקרו בבית הכנסת. יהודי המקום בנו בית כנסת משלהם רק ב-1855, ברגע שנוסדה קהילה יהודית דתית נפרדת במישיניץ (שתלדנות בעניין זה נמשכה למעלה מרבע מאה). הקהילה מנתה באותה שעה 120 משפחות (741 בני אדם, 43 אחוז מכלל האוכלוסיה), והעסיקה רב עוזר, חזן ומלמד. בעיר פעלו גם מקווה ובית ספר יהודי. באותה התקופה כבר היה בית עלמין יהודי בעיר לשימוש הקהילה. פעלו גם שני שטיבלעך, אחד מהם הוחזק בידי חסידי מישיניץ.

כבר בשנות ה-20 של המאה הי"ט היה ליהודים מעמד חשוב בחיי המסח והכלכלה של מישיניץ, היו בבעלותם יותר מרבע מהחנויות ומסדנאות בעלי המלאכה (החייטים, האופים, הזגגים). מעמדם עלה יחד עם גדילת האוכלוסיה היהודית, אשר לקראת סוף המאה היוותה כבר רוב גדול במישיניץ, שזכויות עירוניות ניטלו ממנה בידי השולט הזר.

פרוץ מלחמת העולם הראשונה נשא בחובו תוצאות הרוות אסון עבור הקהילה היהודית במישיניץ, שכל יהודיה גורשו ממנה בהוראת הצבא הרוסי באוגוסט 1914. בעת מעבר החזית בקורפיה, היישוב, על הרובע היהודי שהתרוקן מיושביו, נשרף ברובו. מפקד האוכלוסין הראשון שנערך בפולין שחידשה את עצמאותה ב-1921 הראה כי במישיניץ חיים רק בערך כאלף יהודים, זאת אומרת עמחצית ממספרם ב-1906. למרות נפילה שכזו, עדיין בני דת משה היו 49 אחוזים מכלל האוכלוסיה בעיירה.

יהודי מישיניץ התפרנסו בשנים שבין מלחמות העולם בעיקר ממסחר והמלאכה – מחצית מהחנויות היו בבעלותם, וכן מחצית בתי המלאכה. לקראת סוף שנות העשרים של המאה הכ' פעלו בעיר 20 שנדלרים יהודים, שבע מתוך תשע המאפיות כאן שייכות היו ליהודים. גם, בין השאר, טחנת הקמח שפעלה על כוח הקיטור הייתה בידי היהודים.

במישיניץ פעלה קרן לגמילות חסד, ובחולים טיפלה אגודת "לינת הצדק". קרן קימת לישראל אספה תרומות להתיישבות בארץ ישראל. הילדים הקטנים למדו בחדרים. הבנים למדו בשיבה המקומית, שהוקמה בידי הרב יהודה לייב אנליק (למדו שם כמה עשרות בחורי ישיבה מהעיר ומסביבותיה). הבנות יכלו ללמוד בבית הספר בית יעקב.

בשדה הפוליטי שלטה אגודת ישראל החרדית, אליה השתייכו הרב ועוזר הרב. ביוזמתו של זאב ירושלמי, בעלים של מפעל קטן לייצור שמן, הוקם הסניף המקומי של הארגון הציוני דתי "המזרחי" וארגון הנוער שלו, "החלוץ המזרחי". במישיניץ פעל גם תא של הציונים הכלליים, סניפים מקומיים של פועלי ציון ופועלי ציון – שמאל. חלק מהנוער היהודי במישיניץ שאהדו את הציונים התאגדו בתאי החלוץ והחלוץ הצעיר. פעילים ציוניים ארגנו בעיירה ספריות, הקימו גם חוג תיאטרון.

בפרוץ מלחמת העולם השנייה חלק גדול של יהודי מישיניץ נסו מזרחה, אל השטחים שנמצאו תחת כיבוש ברית המועצות (בין השאר לעיר סלונים, במחוז נובוגרודק), שם חלקו גורל משותף מר של שאר הקהילות היהודיות לאחר כניסת הגרמנים לשטחים אלה ב-1941. רבים מיהודי מישיניץ, שנותרו ביישוב, נרצחו בידי הגרמנים כבר בתחילת מלחמת העולם השנייה. השאר גורשו בידי הכובש הגרמני לגטאות בערים אחרות.

בית העלמין היהודי במישיניץ הוקם במחצית הראשונה של המאה הי"ט. האזכור הראשון אודותיו מגיע מ-1855. מוקדם יותר יהודי מישיניץ קברו את מתייהם באוסטרולנקה הקרובה. בית העלמין הוקם בצדה המזרחי של הדרך המחבילה לפלטי, ברחוב מוסט קופנסקי, כ-1,2 ק"מ צפונית-מערבית לכיכר השוק. לפני מלחמת העולם השנייה בית

העלמין היה מגודר בגדר עץ. לפני הכניסה עמד בית עץ ובו שני חדרים, ששימש למגורי השומר הפולני ומשפחתו, וגם קרוב לוודאי כבית טהרה.

בעת הכיבוש הגרמני החל תהליך חורבנו של בית העלמין, שנמשך גם בעשרות השנים שלאחר המלחמה. עוד בשנות הששים של המאה שעברה בשטח בית העלמין נמצאו לפחות כמה עשרות מצבות. אלה נשדדו בהדרגה, ובית העלמין הפך למכרה חול. בתהליך כריית החול התרחש חילול קברים עד כדי השלכת עצמות הנפטרים. כתוצאה מתהליך הרס מתקדם כל הסימנים לקיומו של בית עלמין במקום נמחקו, ובשטחו צמח יער. דרך שטח בית העלמין העבירו קו חשמל. גבולות שטח הקבורה אינם ניכרים עתה.

הודות לתיכה הכספית של אהרן שחל, צאצא ליהודי מישניץ, בשולי בית העלמין הוקם סלע זיכרון ועליו מגן דוד וכיתוב לזכרם של תושביה היהודיים של מישניץ. הקרן לשימור המורשת היהודית השתתפה בהקמת האנדרטה. טקס חניכת האנדרטה התקיים בספטמבר 2016.